

ституції Мексики служителі культів "не користуються ані активним, ані пасивним виборчим правом, ані правом на об'єднання з політичною метою" – Ст. 130).

Ст. 6 гарантує "право, відповідно до своїх внутрішніх настанов, створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади і групи, а також проводити навчання в інших формах". Ст. 8 дозволяє не повідомляти державні органи про утворення релігійної громади. Статтею 11 визначається, що "громадяни, які навчаються у вищих і середніх духовних навчальних закладах, користуються правами і пільгами щодо відстрочення проходження військової служби, оподаткування, включення часу навчання до трудового стажу в порядку і на умовах, встановлених для студентів та учнів державних навчальних закладів" [5].

Свобода совісті є конкретно-історичною формою вияву свободи світогляду. Свобода совісті врегульовує такі відносини, які виникають у зв'язку з формуванням, поширенням, реалізацією того або іншого світогляду – як релі-

гійного, так і атеїстичного. Зміст, що вкладається в концепт "свобода совісті" розкривається завдяки світоглядним основам поняття, які репрезентовані на відповідному рівні узагальнення. Розвиток демократії, розбудова громадянського суспільства, глобалізаційні процеси суттєво змінили уявлення про свободу совісті.

Список використаних джерел:

1. Загальна Декларація прав людини. Міжнародний документ. ООН від 12.10.1948 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015. 2. Закон України "Про громадянство". [Електронний ресурс] / Єдиний веб-портал виконавчої влади України. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=7613206&cat_id=824050. 3. Закон України "Про мови" [Електронний ресурс] / Єдиний веб-портал виконавчої влади України. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=7613206&cat_id=824050. 4. Закон України "Про освіту" [Електронний ресурс] / Єдиний веб-портал виконавчої влади України. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=7613206&cat_id=824050. 5. Закон України "Про свободу совісті та релігійні організації" // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). – 1991. – № 25. – С. 283–285.

Надійшла до редколегії 15.04.2014

В. Н. Козленко

СВОБОДА СОВЕСТИ: РЕЛИГИОВЕДЧЕСКО-ПРАВОВЫЕ АСПЕКТЫ

Статья посвящена анализу концепта "свобода совести", его становления и особенностей на современном этапе исторического движения. Осуществлен комплексный анализ содержания и реализации принципа свободы совести в религиозном и правовом измерении. Особое внимание автор обращает на методологические подходы к свободе совести, взаимосвязанность этой категории с другими, а также реализацию свободы совести в социокультурном пространстве Украины.

Ключевые слова: свобода совести, мировоззрение, совесть, свобода, нравственность, гуманизм, демократия, гражданское общество, государство, юридические институты, закон.

V. M. Kozlenko

FREEDOM OF RELIGION: RELIGIOUS AND LEGAL ASPECTS

This article analyzes the concept of "freedom of conscience", its formation and characteristics at the present stage of historical movement. The complex analysis of the content and implementation of the principle of freedom of conscience in religious and legal terms. Particular attention is drawn to the methodological approaches to freedom of conscience, the interconnectedness of the other categories, as well as the realization of freedom of conscience in the sociocultural space of Ukraine.

Keywords: freedom of conscience, ideology, conscience, freedom, morality, humanity, democracy, civil society, government, law enforcement institutions, law.

УДК 282

О. В. Костюк, канд. філос. наук, доц.

САКРАЛІЗАЦІЯ СВІТУ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО КАТОЛИЦИЗМУ (на прикладі енцикліки "Laborem Exercens")

Мета статті – дослідити процес сакралізації світу в контексті використання міфу про героя сучасним католицизмом. Сакралізація сучасного світу в католицизмі (енцикліка "Laborem Exercens") здійснюється шляхом часткової деміфологізації Ісуса Христа. Таким чином, увага акцентується на буденному, людському аспекті буття Спасителя, а метафізична місія маніфестується через аналогію до людської праці.

Ключові слова: сакралізація, деміфологізація, міф про героя, праця, католицизм.

Сучасне релігійне та світське життя характеризується виникненням новітніх форм взаємодії. Якщо до кінця першої половини ХХ-го століття активно прогресував процес секуляризації, то кінець ХХ-го століття початок ХХІ-го ознаменувалися спробами сакралізації світу. Використовуючи термін М. Вебера, можна стверджувати, що процес "розчаклування світу" призвів до доволі цікавих наслідків. Зокрема, світ втратив традиційні локальні релігійні цінності, та все ще не створив постульовану Ю. Габермасом макроетику.

В той час коли релігійні цінності, що століттями уособлювала релігія занепадають, перед церквою постає завдання повернути авторитет власним цінностям, а, отже, реабілітувати й себе. Релігійні деномінації, розуміючи сучасну, згубну для себе ситуацію, прагнуть сакралізувати секуляризований світ. Попередні дослідження процесів секуляризації та сакралізації провадилися у різноманітних аспектах: політичному, історичному, соціологічному та інших. На особливу увагу заслуговує доробок М. Вебера, який в праці "Протестантська етика й дух капіталізму" торкається проблеми секуляризації та деміфологізації. Поняття "розчаклування світу" охоплює про-

цеси сакралізації в межах протестантизму. Мається на увазі заміна магічного понятійного апарату керування світом світськими раціоналізованими засобами впливу.

Сакралізація в протестантизмі розгортається через секуляризацію релігійних управлінських структур. Весь світ постає монастирем, що акумулює в собі світський, буденний устрій життя. Успіх людини в господарській діяльності, визнається ознакою божественної обраності. Таким чином, повсякденна праця та весь світ постають сакральними.

Міф про героя займає важливе місце в доктрині абсолютної більшості релігій. Однак, проблема ролі міфу про героя, що є центральною для релігійних вчень, в процесі сакралізації та міфологізації є малодослідженою.

Мета даної статті – дослідити процес сакралізації світу завдяки використанню міфу про героя трансформованого в сучасному католицизмі. В останні десятиліття саме католицизм прагне гармонізувати власне вчення та діяльність з сучасним секуляризованим світом. Отже, завданням дослідження є з'ясування механізму сакралізації секулярних чеснот, цінностей та суб'єктів соціальних відносин.

Спочатку спробуємо визначитись з такими поняттями як сакралізація, секуляризація, деміфологізація. Дослідники визначають процес сакралізації як поширення релігійного санкціонування на сферу секулярної культури [4, с. 289]. Фактично священне маніфестує себе, оволодіваючи новими сферами людського життєвого світу. Секуляризація є зворотнім процесом, що передбачає позбавлення релігійного санкціонування певних сфер людського життя. Таким чином, в контексті процесів сакралізації, спочатку світ підлаштовувався під релігію, потім світ підлаштовували під релігію, а зараз релігія виправдовує світ. Виправдання певних чеснот секулярного світу є його сакралізацією в сучасному контексті. Що ж стосується процесу деміфологізації, то це проблематизація ustalених очевидностей, яка має на меті раціоналізацію певних явищ та об'єктів.

Заслугує на детальну увагу ситуація в католицизмі у другій половині ХХ-го століття. Церква опинилася в оточенні секуляризованого світу. Гострі соціальні проблеми, які тероризували суспільство, безпосередньо торкнулися католицизму. Розвиток науки, зокрема, антропології та матеріалістичне тлумачення людини, як істоти працуючої, спровокувало на спробу сакралізації чесноти праці та справедливого суспільного ладу [7, с. 133]. Якщо слов'янська філософія наполягала на недопущенні пекла на землі, то католицизм постулював створення справедливого суспільного ладу на землі [7, с. 182].

Власне, необхідно визнати, що поштовхом до об'ґрунтування справедливих соціальних відносин шляхом сакралізації чесноти працелюбства, став бурхливий розвиток секулярного тлумачення даної проблематики. Червоний терор 70-х років на всіх континентах, перехід католицьких священників на бік комуністів в Латинській Америці, вимагав контрдії з боку католицизму, що мав повернути собі чільне місце в суспільному житті. Зробити це було можливо лише через занурення в соціальну проблематику та відповідного продукування релігійних ідей відносно до людей праці. На початку 80-х років було обрано, судячи з енцикліки "Працею своєю", шлях, відповідно до якого необхідно сакралізувати працю, людину праці та похідні взаємовідносини.

Розглядаючи енцикліку у цілісному вигляді, можна зробити висновок, що вона має сутнісну схожість зі структурою та рисами міфу. Теза, про міфологічний спосіб структурування змісту енцикліки "Працею своєю", вимагає детального доведення. Постулювання міфологічної структури енцикліки виглядає доволі неоднозначним на тлі змістовного розгортання. За змістом енцикліка є детальним викладом проблеми праці та пов'язаних з нею відносин на сучасному етапі становлення людської спільноти. Розглядаються такі проблеми як відчуження людини праці, гуманістичне тлумачення праці, відносини між працею та капіталом, соціальний захист працівників.

Проте, незважаючи на сучасне тлумачення соціальних відносин, структура подачі ідей є саме міфологічною. Викладення соціальних та етичних міфологем починається з їх походження. Праця оголошується гуманістичною цінністю, яка бере своє походження від створення світу та містить своє об'ґрунтування в біблійних текстах. В даному разі відтворюється головний принцип міфологічного структурування інформації: викладення процесу походження речі означає пояснення її властивостей та владу над нею [6, с. 23].

Розгортання соціальної міфологеми праці розпочинається з визначення її сутності. "Праця – будь-яка діяльність, якою займається людина, незважаючи на її характер та обставини, діяльність людини, до якої вони схильна, виходячи зі своєї власної природи" [7, с. 109]. Доціль-

ним буде аналіз енцикліки, виходячи з її власної структури розгортання змісту, оскільки саме таким чином схоплюється логіка, якою користувався творець документу.

Зокрема, вступ містить посилання на давню історію уваги церкви до проблеми праці; робиться посилання на енцикліку "Regum novarum" та інші положення керівних органів церкви. Цим освячується нинішнє звернення до соціальних проблем. В ці ж частині містяться всі соціальні та етичні міфологеми енцикліки, що отримують подальше розгортання в наступних розділах. Слід зазначити, що також викладаються секуляризовані цінності, які стали очевидними для сучасного світу. Такими міфологемами є:

1. Праця – є сутнісною характеристикою людини, що виділяє її з поміж інших створінь [7, с. 110].

2. Праця стимулює розвиток особистості, тим самим стає джерелом прогресу людини та людства [7, с. 113].

3. Справедливе вирішення проблеми праці – це спосіб встановлення соціальної справедливості.

Після окреслення етичних та соціальних міфологем, що є актуальними для сучасної секуляризованої людини, відбувається спроба їх сакралізувати. Сакралізація розпочинається з викладення походження вищекреслених істин. Здійснюється трансформація міфологем в істини, використовуючи міфологічний спосіб сприйняття світу.

Симптоматичним є те, що сакралізація підсилюється як посиланням на священну історію, так і посиланням на суто наукову інтерпретацію фактів. Перша частина енцикліки розпочинається з постулювання праці як міри перебування людини на землі, після чого робиться посилання на антропологію, палеонтологію та інші науки про людину, що постулюють працю, як головний чинник виникнення та становлення людини. Віддавши шану престижу науки, робиться посилання на священні тексти.

Зокрема, посилання на книгу Буття, сакралізує працю, використовуючи вказівку на темпоральну першість. Причому свідомо виокремлюється цитата з перших рядків Старого Завіту, що опосередковано вказує на давність походження проблеми, а, отже, й значущість. Так слова: "розмножуйтесь, наповнюйте землю, та володійте нею" трактуються, як спонука до господарювання та панування на землі, що утверджуються за допомогою праці.

Процес освоєння життєвого простору посередництвом праці визнається універсальним та позатемпоральним. Він охоплює всіх людей, всі покоління, кожний етап економічного та культурного розвитку, і разом з тим ціллю праці є, насамперед, людина. Власне, освячення праці, через посилання на біблійний наказ освоювати землю, стає домінантним, центральним та вихідним для подальшого розгортання десекуляризації постульованих вище міфологем. "Людина володіє землею в процесі праці – ось вихідне положення всієї енцикліки" [7, с. 119].

Отже, перша глава першого розділу досліджує генезу чесноти праці і тим самим об'ґрунтовує цю чесноту. Спрацьовує універсальний спосіб побудови міфів, відповідно до якого походження об'єкту визначає його властивості та маніфестує сакральність. В даному разі праця походить від волі Творця, що була проголошена в імперативі: "наповнюйте землю, володійте нею" [7, с. 118]. Освячена Божим словом праця є універсальним способом буття людини та спільноти.

Надалі сакралізована праця наповнюється змістом, що теж прилучається до священного внаслідок причетності до такої чесноти як праця. В енцикліці присутнє прагнення виокремити всі проблеми, які пов'язані з працею. І вирішення цих проблем освячується як істина, що є такою в силу причетності до сутності людини, дарованої Богом. Викладені погляди багато в чому на-

гадують кодекс законів про працю та загальні збори робочого колективу та членів профспілки, які постулюють доволі секулярні речі. Наприклад, піднімається проблема техніки, яка повинна допомагати людській праці, а не стати володарем людини. Надалі, виклад позбавлений посилання на священні тексти з метою освячення праці, по тій причині, що освячення вже відбулося на перших сторінках. Натомість, вступає в дію інший механізм – міф про героя.

Сутністю даної групи міфів є встановлення нових моральних приписів та стандартів життєдіяльності людини шляхом санкціонування їх видатною особою, яка здійснює це як словом, так і особистою діяльністю. В християнстві таким героєм є Ісус Христос. І вже суб'єктивне значення праці, яке полягає в цінності будь-якої праці, що сприяє розвитку людини та ціллі якої є людина, сакралізується за допомогою посилання на героя. Постулюється теза, відповідно до якої основою визначення цінності праці є не вид виконуваної функції, а той факт, що той, хто її виконує, є особистістю. Наприклад, цінність теслярства як людської діяльності може бути вища за будівництво чи оформлення паперів, якщо тесляр є моральною досконалішою особистістю за будівельника чи писаря. Зокрема, посилання на робітничий характер діяльності Христа не принижує його, а облагороджує дану професію (теслярство).

Посилання на героя завжди було звичним, проте в даному разі маємо суттєві особливості. Герой в даному разі використовується як засіб освячення певного об'єкту, проте сам він частково деміфологізується. Береться до уваги саме секулярне, а не сакральне буття, внаслідок чого Ісус постає людиною фізичної праці, яку він виконував, як і всі інші. Це симптоматично для процесу сакралізації в католицизмі. Церква, що реформувала свою соціальну доктрину, відповідно сакралізує соціальні відносини. Однак наголошує не на тому щоб соціальні відносини підлаштовувати під релігію, а навпаки релігійний комплекс інтерпретують у гармонії з сучасними соціальними міфологемами. Тому наголос на секулярній діяльності Ісуса є цілком логічним. Таким чином, досягається емпатичний зв'язок людини, до якої звернено повчання, та центральної фігури християнства. Часткова деміфологізація героя робить його доступнішим для безпосереднього сприйняття секуляризованими масами суспільства. Подібна стратегія йде далі протестантської тези: "Ісус любить тебе!". Ісус не тільки любить тебе, Ісус живе в тому ж світі, що й ти, діє в тих же умовах – ось теза католицизму в даній енциклопедії. Вжитість героя в специфічно людську ситуацію, на протигагу суто божественній діяльності, детермінує спосіб сакралізації пристосований до сучасної секуляризованої людини.

Сакралізувавши основну етичну міфологему, відповідно до якої людина є не засобом, а є ціллі праці, логіка викладу розгортається у напрямку конкретизації даної міфологеми. Приводяться посилання на книгу Буття та Спасителя, але вони вже є допоміжним інструментом та повторенням вже проголошеного, оскільки основна частина освячення виконана на початку викладу. Власне, всі наступні міркування є похідними від основної міфологеми і тим самим є істинними в релігійному сенсі цього слова.

Отже, надалі постулюються наступні істини:

1. Надмірна експлуатація людської праці призводить до деградації людини як суб'єкта праці.
2. Організована солідарність людей праці є справедливою відповіддю на експлуатацію. Церква завжди стояла на цих позиціях та є "Церквою бідних".
3. Праця – основа побудови сім'ї.
4. Праця має пріоритет над капіталом.

5. Право особистої власності знаходиться у відношенні підкорення щодо всезагальних потреб, суспільного блага.

6. Права людини праці: соціальний та правовий захист з боку держави, забезпечення зайнятості, залежність оплати від сімейних, особистих та інших чинників, забезпечення здоров'я працівника на робочому місці та поза ним, профспілки та страйк, як справедливі засоби відстоювання інтересів, подолання дискримінації щодо інвалідів та емігрантів.

На тлі послідовного розгортання генеральної міфологеми, певною особливістю володіє процес сакралізації чесноти праці. Це має вияв у тлумаченні догматики. Якщо у попередніх частинах відбувалась обґрунтування істинності на основі маніфестації позитиву, то в даному випадку здійснюється позитивізація негативної біблійної тези. Іде мова про слова Бога: "в поту лица свого будеш здобувати хліб" [7, с. 131]. Цікавим є саме богословське тлумачення гріхопадіння та його наслідків, що втілюється в парадоксальній соціальній міфологемі. Не робиться наголос на гріхопадінні та його причинах, не має прямого засудження цього процесу. Навпаки, виправдовуються дії Бога та облагороджуються наслідки цих дій, втілені в людському житті. Сакралізуються не страждання з наголосом на справедливому покаранні людини, а чеснота праці. Тяжкість, проблемність праці виступає змістовним наповненням чесноти.

Праця, насамперед, є чеснотою, бо робить людину кращою [7, с. 133]. І допомагають в цьому, як атрибут чесноти, саме труднощі, які переносить людина. Праця в такому розумінні формує людину, робить її людиною, виділяє з поміж інших живих істот, розвиває особистість [7, с. 110].

Отже, в даному разі відбувається світська сакралізація праці церквою. Релігія не підлаштовує під свої догмати соціальні реалії, а гармонізує своє вчення з цими реаліями. Здійснено революційний переворот у тлумаченні наслідків гріхопадіння: відтепер тяжка праця – це не негативна цінність та покарання, а чеснота, що є сутнісною характеристикою людини. Таким чином, сакралізація праці досягається частковою секуляризацією вчення церкви.

Перші два розділи представляють працю як сутність, що є необхідною складовою людини та людства, спрямовуючою до прогресивного розвитку як особистості так і суспільно-економічних формацій. Таким чином, крім сакралізації відбувається й міфологізація праці як окремої живої реальності, що бере участь в людському житті. "Праця... велика реальність, що здійснює основний вплив на формування людського світу... Ця реальність наповнює людське життя, дозволяючи судити про його цінності та смисл" [7, с. 136], – ось міфологізована праця, що постала як окрема реальність. Це наслідки сакралізації світської чесноти шляхом часткової секуляризації соціального вчення.

Логіка викладу процесу сакралізації в енциклопедії "Працею своєю" розгортається наступним чином: у першому розділі праця сакралізується посиланням на наказ Бога володарювати на землі, другий та третій розділи конкретизують етичні та соціальні міфологеми в галузі праці. За такого стану сакралізація чесноти праці реально досягається частковою секуляризацією вчення церкви в галузі гріхопадіння та тлумачення життя Христа. Все зводиться до панування людини на землі за допомогою праці та освячення чесноти праці, як сутнісної характеристики людства. Таким чином, церква постає інститутом на кшталт профспілки, яка захищає законні та справедливі права трудящих. Але церква – це, насамперед, духовне утворення, що турбується про

душі та їх буття в іншому вимірі існування, ніж земле. Тому логічним є звернення до проблематики спасіння в останньому розділі. Саме цей розділ не дозволяє остаточно секуляризувати сакралізацію праці та завершує процес освячення католицькою церквою чесноти праці. В останньому розділі під назвою "Елементи духовності праці" провадиться думка, згідно з якою праця, що здійснюється людиною, є шляхом, який веде до спасіння.

Якщо початок процесу сакралізації характеризується акцентом на прадавньому та священному походженні праці, то завершення цього процесу характеризується наголосом на праксеологічному аспекті вчення християнства, пов'язаного з міфами про героя. Відтак, переважно наголос ставиться не на авторитеті вчення, а на сакральних вчинках героїв.

Енцикліка постулює працю як процес, що конститує світ. Вказується на Бога-творця, що творить світ за допомогою праці. В даному контексті креативна діяльність божества визнається працею. Підкреслюється вірність цієї тези, посиленням на книгу Буття, в якій розповідається про творення світу. При цьому, особлива увага акцентується на відпочинку Бога після креації світу. Останнє посилення зближує буденне розуміння праці з труднощами та втомою, а, отже, освячує негативні фактори, перетворюючи їх в позитив. Адже, якщо навіть всемогутній Бог потребує відпочинку, то, тим паче, цей процес є природним у повсякденному житті.

Людське життя постає наслідком божественної діяльності, яка іменується працею. Водночас божественна діяльність спускається з трансцендентного неба на буденну землю. Відбувається часткова деміфологізація Бога-Творця: божество втомлюється від праці. Та й праця в контексті творення світу постає не унікальною, чудесною, незбагненою діяльністю, а діяльністю дотичною до світського. Звісно, в енцикліці переслідуються мета сакралізувати буденну працю через прилучення до сакрального божества, проте досягається цей результат гармонізацією статусу людської та божественної діяльності.

Таким чином, людська буденна праця постає аналогом божественної праці, яка визнається взірцем. Необхідно зазначити, що для доведення спорідненості статусу діяльності людини й божества застосовуються теологічні тонкощі, при цьому використовується посилення на Святе Писання. Зокрема, робиться наголос на темпоральну спорідненість людської та божественної праці шляхом вказівки на постійну творчу діяльність Бога, що в кожен мить творить світ. Передусім, ця теза освячується посиленням на слова Ісуса, що вказує на діяльність Отця після створення світу.

Наступним етапом завершення сакралізації праці постає посилення на Ісуса Христа. Промовистою є назва однієї з останніх глав: "Христос – людина праці". Христос виявляється таким, що в земній діяльності постійно стикався з феноменом повсякденної праці та наголошував на її суттєвості для людини.

Симптоматичним для християнства є наголос на причетності Ісуса до цеху теслярів. Адже, ця причетність спонукає до сприйняття людської сутності героя, що є одним з догматів християнських церков.

Детальна увага приділяється не постаті Спасителя, а його діяльності в контексті прилучення до праці. Власне життя героя пов'язується з постійною трудовою діяльністю, чи то власною, чи чужою. Наприклад, текст енцикліки містить детальний список професій, які згадуються Христом. Промовляння героєм назви видів трудової діяльності робить її сакральною. Оскільки світ постає комбінацією цих видів, то, водночас, освячується весь людський життєвий світ. Праця постає вплетеною в життя не лише

Христа, а й апостолів. Наводяться слова Павла, про необхідність праці для благого життя та загострюється увага на його робітничій професії. Однак, слід зазначити що праця сакралізується не причетністю апостолів до неї, а причетністю саме до Спасителя.

На завершення енцикліка досліджує духовну сутність праці. Тут процес сакралізації набуває завершеності. Якщо раніше бралися до уваги класичні взірці міфологізації, наприклад звернення до давності, походження, авторитету, аналогії вчинків, то в даному разі наголос робиться на прилученні до суб'єктивності героя.

Христос тлумачиться у метафізичному аспекті, як спаситель людини та людства, а його діяльність є процесуальним засобом спасіння. Таким чином, діяльність героя є сакральною за своєю суттю та метою. Робиться усталена для християнських деномінацій акцентація на стражданнях Христа.

Розуміння та інтерпретація традиційної парадигми є доволі новаторською. Діяльність Ісуса у справі спасіння людства визнається працею, а страждання на хресті – це труднощі, які є умовою досягнення мети.

Таким чином, трудова діяльність людини уподібнюється сутнісній діяльності Христа. Більш того сутність людини полягає в прилученні до суб'єктивності героя через розуміння та впровадження в дійсність його екзистенції. Тому, тяжка людська праця є хрестом, що людина несе через все своє життя подібно до Спасителя. Ця діяльність субстанційно поєднуючись з труднощами, наближає людину до розуміння Ісуса Христа та його сутності. Отже, робиться стрибок з буденної дійсності життєвого світу до метафізичної реальності, що й завершує сакралізацію чесноти праці, а, отже, й сучасного світу.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що сакралізація сучасного світу в католицизмі, конкретно в енцикліці "Працею своєю", здійснюється посиленням на походження, прадавність, сумісність зі священним. Проте, домінуюче значення навантаження покладається на міф про героя, що конститує актуальну сакральність для суб'єктивності людини. Саме вжитість віруючого в специфічну ситуацію героя та його екзистенцію забезпечує безпосереднє сприйняття обґрунтування сакральної сутності сучасного світу.

Христос в даному разі, постає у деміфологізованому вигляді. Такий стан є жертвою, що принесена в ім'я освячення християнськими цінностями сучасних процесів в секуляризованому світі. Лише шляхом уподібнення діяльності Христа до буденної людської праці досягається мета енцикліки. Ісус подається, як боголюдина, вплетена в трудові відносини, а його місія спасіння виявляється працею, яка є його субстанційною характеристикою. Таким чином, увага акцентується на буденному, людському аспекті буття Спасителя, а метафізична місія маніфестується через аналогію до людської праці.

Звісно, що в енцикліці наголошується на уподібненні саме людської праці до божественної, проте час та ситуація проголошення енцикліки вказує на протилежне. Власне, результат має побічні дії у вигляді гармонізації світського та сакрального через секуляризацію вчення католицизму. Акцент робиться лише на ті теологічні положення, що є близькими для світських інтенцій людини. Відбувається освячення загальноновизнаних прав людини шляхом часткової деміфологізації героя.

Даний ракурс дослідження проблеми висвічує нові перспективи подальшого дослідження. Це, зокрема, стосується процесу сакралізації в умовах сучасного світу. Зважаючи на те, що новітні релігійні течії, зазвичай, засновані на міфах про героя, актуальним є дослідження саме цієї групи міфів в процесі трансформації

релігійних деномінацій, що відбувається під тиском специфіки сучасного секуляризованого світу.

Висвітлення даного процесу надасть змогу прогнозувати подальші трансформації вчення та діяльності релігійних об'єднань. Адаже саме процеси сакралізації та міфологізації, що здійснюються релігійними об'єднаннями, є лакмусовим папірцем, який сигналізує про подальші інтенції розвитку певної деномінації.

Список використаних джерел:

A. В. Костюк

САКРАЛІЗАЦІЯ МИРА В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННОГО КАТОЛИЦИЗМА (на прикладі енцикліки "Laborem Exercens")

Цель статьи – исследовать процесс сакрализации мира в контексте использования мифа о герое современным католицизмом. Сакрализация современного мира в католицизме (энциклика "Laborem Exercens") осуществляется путем частичной демифологизации Иисуса Христа. Таким образом, внимание акцентируется на обыденном, человеческом аспекте бытия Спасителя, а метафизическая миссия манифестируется через аналогию человеческого труда.

Ключевые слова: сакрализация, демифологизация, миф о герое, труд, католицизм.

O. V. Kostiuk

SACRALIZATION OF THE WORLD IN CONTEXT OF THE MODERN CATHOLICISM (for example, the encyclical "Laborem Exercens")

The purpose of the article – to study the process of sacralization of the world in modern Catholicism that uses the myth of the hero. Sacralization of the modern world in Catholicism (encyclical "Laborem Exercens") carried out through partial demythologizing of Jesus Christ. Thus, the emphasis is on the mundane, the human aspect of being the Savior. Metaphysical mission is manifested through an analogy with human labor.

Keywords: sacralization, demythologize, the myth of the hero, labor, Catholicism.

УДК 2:26, 27; 9:929

П. Ю. Павленко, д-р філос. наук

МИХАЙЛО ПОСНОВ (1873–1931) – ОСНОВОПОЛОЖНИК ВІТЧИЗНЯНОГО ІСТОРИКО-КРИТИЧНОГО ВИВЧЕННЯ ХРИСТІАНСТВА, ЗАСНОВНИК РЕЛІГІЄЗНАВЧОЇ ДУМКИ В КИЇВСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ Св. ВОЛОДИМИРА

Метою статті, з одного боку, було відновлення хоча б основних віх біографії М. Поснова, яка, незважаючи на його чималі наукові заслуги, з різних причин і понині ще залишається не до кінця дослідженою. З іншого боку, автор прагне вказати на відмітні положення в першорядних його працях з історії християнства, показати ті принципи і підходи, яких дотримувався вчений. Як вчений-історик він дотримується принципу позаконфесійності (наскільки, правда, це можливо для нього як для православного віруючого і не суперечило його особистим релігійним переконанням), вважаючи, що саме в такий спосіб дослідницька робота може бути незаангажованою, об'єктивною у своїх висновках – тільки так її можна буде вважати науковою працею. Закладені ним традиції дослідження історії Християнської Церкви, зокрема ранньохристиянського віровчення не були знані в радянський час, тепер знаходять своє відображення і в розвідках сучасних українських, зокрема київських, християнознавців і біблієзнавців пізнішого часу, що можна визначити і як певну дослідницьку наступність.

Ключові слова: М. Поснов, історія християнства, християнознавство, біблієзнавство, історія релігії, релігієзнавча думка.

Дослідників, які в Україні працюють саме над вивченням християнознавчих, христологічних і біблієзнавчих проблем, не так вже й багато. Однак вони є, хоча й не так знані українському загалу, як імена радянських чи сучасних російських християнознавців. Примітно, але на фоні останніх досліджень доробок українських науковців зазвичай є набагато глибшим, фундаментальнішим. Наявний ґрунтовний підхід щодо проблем історії християнства можна констатувати і як певну українську християнознавчу традицію, родоначальником якої, по праву, може вважатися талановитий київський християнознавець, початку ХХ століття Михайло Еммануїлович Поснов (1873–1931).

Будучи викладачем Київської Духовної академії та Київського університету Св. Володимира, а також у період життя в Болгарії Софійської та Пловдивської духовних академії та Софійського університету, він присвятив себе, поруч із педагогічною роботою, справі вивчення іудейського месіанізму передхристиянського часу, історії раннього християнства, дослідженню періоду Вселенських соборів, коли відбувалося становлення й утвердження християнського віровчення, догматики, ухвалення канону Нового Завіту, ідей про єдність Християнської Церкви у світі, обстоював думки про

1. Вебер М. Протестантська етика та дух капіталізму / М. Вебер ; пер. з нім. О. Погорілого. – К. : Основи, 1994. – 261 с. 2. Косарев А. Философия мифа: мифология и её эвристическое значение / А. Косарев. – М. ; СПб. : ПЕР СЭ, Университетская книга, 2000. – 304 с. 3. Лубський В. І. Релігієзнавство : підручник / В. І. Лубський. – К. : Академвидав, 2002. – 432 с. 4. Релігієзнавчий словник / за ред. А. Колодного і Б. Лобовика. – К. : Четверта хвиля, 1996. – 392 с. 5. Религиоведение : учеб. пособ. и учеб. слов.-минимум по религиоведению / под ред. И. Н. Яблокова. – М. : Гардиника, 1998. – 536 с. 6. Элиаде М. Аспекты мифа / М. Элиаде. – М. : Наука, 1989. – 236 с. 7. Энциклики его Святейшества Папы Римского 1891, 1981, 1991. – Киев : Институт праксеологии, 1993. – 280 с.

Надійшла до редколегії 12.05.2014

об'єднання християнства, повчав, що всі існуючі християнські конфесії є хоча й віроповчально різними, проте всі вони єдині вірою в одного Христа, одну Євангелію.

Народився Михайло Еммануїлович у 1873 році в Рязанській губернії. Тут пройшли його дитячі роки, тут він навчався в духовному училищі, єпархіальній семінарії та Рязанській духовній академії, яку закінчив у 1894 р. Утім на цьому його освіта не закінчується. З метою поглиблення своїх знань, майбутній вчений перебирається до Києва і продовжує навчання в Київській духовній академії, яку в 1898 р. зі ступенем кандидата богослов'я закінчує. По закінченні академії, з 1 жовтня 1898 р., він переїздить до Богуслава – працює тут викладачем російської та церковнослов'янської мов у Богуславському духовному училищі.

У 1903 р. М. Поснова запрошують на викладацьку роботу в якості субінспектора (помічника інспектора) до Київської духовної академії. Цього ж року він успішно захищає магістерську дисертацію "Ідея завіту Бога з ізраїльським народом у Старому Завіті", яка була присвячена проблемам біблійного богослов'я. Примітно, що її зміст уже тоді вказував на те, що дисертанта попереду чекає успішна наукова доля. Це висновує передусім з тих висновків, які М. Поснов наводить у дисертації. За-